

lister; her kunde dog vist til gavn for fremstillingens livlighed mere være hentet; fx. savnes ved Frederiksdal Bergsøe og Kaalund. Billederne er smukke og velvalgte — saaledes viser Fuglevad-billederne (s. 220—221) morsomt maleriets upaalidelighed — dog kunde det ene av de to omtrent ens Eremitage-billeder bedre have været erstattet av et fra slottets ret ukendte indre. Et almindeligt sognekort mangler, og i en saa navnespækket bog er manglen av et register et haardt savn. *Hans H. Fussing.*

Professor Oscar Albert Johnsen ved universitetet i Oslo er en energisk arkivgransker, der i talrige afhandlinger og foredrag foruden i en hel række kildepublikationer lader os faa del i hans undersøgelser. Siden 1910 har han arbejdet paa en udgave af *Aktstykker til de norske slændermoders historie 1548—1661*, der endnu ikke er afsluttet, og siden 1930 er han medudgiver af *Den store saga om Olav den Hellige*. Hans hovedinteresse er dog handelns historie, der ogsaa kommer tydeligt til orde i hans ypperlige bymonografi *Tönsbergs historie*, I—II. Igennem en lang række aar har prof. Johnsen yderligere gennem søgt forskellige europæiske arkiver og der samlet materiale til den norske handels historie. I flere foredrag har han givet foreløbige meddelelser om sine studier. (*Norges handel paa Spania under Kristian IV; Nordiske handelsforbindelser med Frankrike før 1814; Kilder i utenlandske samlinger til norsk handels- og sjofartshistorie i nyere tid* (alle om 16.—18. aarh. og alle publiceret i Norsk Hist. Tidsskr. 5 Rk. VII—VIII). Hertil kommer den vigtige publikation *Franske arkivstudier* (Norske Vid.-Akad. i Oslos Skr. II. Hist.-filos. kl. 1929. No. 4).

En frugt af disse arkivundersøgelser er ogsaa *Innberetninger fra den franske legasjon (Correspondance consulaire) vedrørende Norge 1670—1791*, hvis første bind omfattende tiden til 1748 blev udsendt af Kjeldeskriftfondet i 1934.

Henvend to tredjedele af indberetningerne stammer fra den pfalziske arvefølgekrigs bevægede taaar (1688—97), hvor navnlig Bonrepaus relationer (1693—97) er righoldige. Efter forliget i Altona førte den danske regering en meget svingende politik, om hvilken der kun i ringe udstrækning meddeles direkte oplysninger. Hovedinteressen er knyttet til sø- og handelsretslige problemer: kaperi, priser, blokade, krigskontrabande, konvoyer, neutralitet osv., problemer, der stadig var lige aktuelle og aldrig blev endelig løste. Der var bestandig klager over de krigsførendes, navnlig hollændernes og englændernes, overgreb, men man var selv langt fra uskyldig; i stor stil anvendtes falske passer og certifikater, og

man veg heller ikke tilbage for at lade franske skibe sejle under neutralt flag. Hertil kommer mange interessante bidrag til oplysning om forhold af mere almen karakter: handelstraktater, fragt, forsikring, varepriser osv.

Om udgiverprincipperne er det for tidlig at give nogen endelig dom, saa længe det afsluttende bd. 2 ikke foreligger; her maa man i det mindste vente en udførlig indledning og kommentar samt registre. Foreløbig har udgiveren ikke givet benytteren nogen vejledning af betydning. Ved hver indberetning angives blot afsender og modtager; men hvorfor ikke ogsaa en kort regest? Og hvorfor har udgiveren ikke tilføjet de rigtige navne, naar den franske gesandt har forvansket dem, som det hyppigt er tilfældet; udraabstegn er ikke tilstrækkeligt. Ved mange breve angives det, at de »delvis« eller »for største delen« er skrevet i chiffer med vedføjet opløsning, men hvorfor faar vi ikke nøjagtig besked om, hvilken del der skulde holdes hemmelig. Endelig en sidste indvending; titelen angiver, at der kun er medtaget breve vedrørende Norge. Princippet synes at være, at der medtages alle breve, hvor Norges navn nævnes eller norske forhold berøres, og indberetningerne aftrykkes da fuldstændig, selv om hovedparten angaar rent danske forhold. Hvor mange breve der er udeladt, kan ikke afgøres, men ofte henvises der, direkte eller indirekte, til breve, der ikke findes blandt de aftrykte. Som udgiveren andetsteds gentagne gange har bemærket, er det ugørligt at skille den danske og den norske handelspolitik fra hinanden i fællestiden; det vilde have været naturligt, om Danmark og Norge kunde være blevet enige om en fælles og fuldstændig udgave.

Aksel E. Christensen.

I et foredrag om *Navigasjonsakten av 1651, dens forutsetninger og nærmeste formål*, holdt i Det norske Videnskaps-Akademi i Oslo og trykt i dettes skrifter (Avh. II Hist.-fil. kl. 1934. No. 2), har professor Oscar Albert Johnsen givet et elegant og overbevisende skoleeksempel, der viser hvor ganske anderledes sikre den moderne eksakte handelshistories resultater er i sammenligning med dem, de gamle forskningsmetoder førte til, fordi de næsten udelukkende byggede paa handelstraktater, forordninger og lignende materiale, der fortrinsvis udtrykte politikens maal.

Enhver er indpodet med den forestilling, at navigationsakten af 9. okt. 1651 har været den afgørende aarsag til Englands senere stormagtsstilling indenfor søfarten. Men denne søfartslov er i virkeligheden kun een blandt mange, og prof. Johnsen viser nu,